99642 - Borcu, başka bir para birimiyle ödemek

Soru

Arkadaşımdan Dolar birimiyle borç aldım ancak borcumu taksitli olarak TL olarak birimiyle aynı kur değeriyle ödedim. Bunun hükmü nedir?

Detaylı cevap

Allah'a hamd olsun.

Bu konuda asıl olan borcu borç alınan para birimiyle ödemektir. Ancak ödeme gününde her iki taraf başka para birimiyle ödenmesine anlaşırlarsa sakıncası yoktur. Fakat para borç alınan tarihin kuruna göre değil, ödenecek günün kuruna göre hesaplanmalıdır. Ödeme yapılacak her taksit için de bu uygulanır.

Bu bağlamda haram olan yöntemler ise üçtür:

Birincisi:

Borç sözleşmesi esnasında iki taraf borcun başka para birimiyle ödenmesinde anlaşma yapmaları.

Bu yöntem haramdır. Çünkü işlemin gerçeği şu olur: Peşin bir para birimini başka bir para birimine karşılık vadeli olarak satmaktır. Bu da vadeli faiz türü kapsamına girer. Zira farklı para birimlerini birbirlerine karşılık satmak ancak peşin olduğu takdirde caizdir. Rasulullah s.a.v şöyle buyurmuştur: "Altın mukabilinde altın, gümüş mukabilinde gümüş, ..., birbirine müsavi olarak peşin satılırlar. Ama bu sınıflar değişirse peşin olmak şartıyla istediğiniz gibi satın" (Muslim 1587, Ubada b. Samit r.a)

Zamanımızdaki para birimleri altın ve gümüşün yerini tutar ve aynı hükme tabidirler.

İkincisi:

İşin başında farklı para birimiyle ödeme yapacaklarına dair anlaşma yapmaları. Ancak ödeme günü geldiğinde farklı para birimiyle ödeme yapılmasında anlaşma yapmaları caizdir.

Bu konuyla ilgili aşağıdaki rivayet delil getirilir:

İbn Ömer (r.a.)'dan rivayet edilmiştir; der ki:

Deve satardım; bazen dinar karşılığında satar dirhem alır, bazen de dirhem karşılığı satar, dinar alırdım. (Sattığımda) bunun (dirhemin) yerine şunu (dinarı) alır ve (aldığımda da) bunun yerine şunu verirdim. Rasûlullah (s.a.v.)'a gidip bunu sorduğumda Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

"Aranızda (ödenmemiş) bir şey kalmayıp ve birbirinizden ayrılmadıkça o günün rayici ile (birinin yerine ötekini) almanda mahzur yoktur. (Ahmed 6239, Ebu Davud 3354, Nesai 4582, Tirmizi 1242, İbn Mace 2262)

Bu konunun haram olduğuna dair başka bir sebep vardır, o da şudur: Şayet günün kur tutarından fazla alırsan kazançlı çıkarsın ve zimmetine girmeyen bir şeyden kazanç sağlamış olursun. Oysa Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem insanın zimmetine girmeyen bir şeyden kazanç elde etmeyi yasaklamıştır.

Üçüncüsü:

Ödeme gününde tarafların başka bir para birimiyle ödeme yapılmasına anlaşmaları fakat birbirinden ayrıldıklarında bakiye kalması. Örnek: borç 1000 dolar/5000 TL dir. Ödeme gününde TL olarak 4000 ödendi ancak 1000 TL borçlunun zimmetinde kaldığı halde ayrıldılar. Bu işlem caiz değildir. Çünkü farklı para birimlerde ödeme yapılmasının şartı peşin olmasıdır.

Ancak borç taksitler şeklinde ödenecekse her taksitin ödendiği gün, o günün para biriminin kuruna göre ödeme yapılmasında anlaşabilirler. Bu işlemde sakınca yoktur çünkü para bozma hususunda gecikme yaşanmamaktadır.

Bu konuda ilim ehli şöyle demiştir:

Daimi Fetva Kuruluna şöyle soruldu: Fransa para birimi ile borç aldım ve bu borcu aynı para

birimiyle geri ödeyecektim. Ancak Cezayir'de buluştuğumuzda Cezayir para birimiyle ödemesini talep etti, bunun hükmü nedir?

Cevap: Cezayir'de ödeme günü kuruna göre Fransa para birimine denk gelen tutar ile birbirinizden ayrılmadan ödemenin peşin olarak yapılması şartıyla Cezayir parasıyla borcu kapatabilirsin.

Başka bir soruda:

Bir para birimi ile borç alıp birkaç ay sonra başka bir para birimiyle borcu iade etmenin hükmü nedir? Zira borç süresi zarfından döviz kuru değişkenlik göstermektedir.

Cevap: Şayet fazlalık şartı koşulmadığı veya ödemenin başka bir para birimiyle ödeme yapılacağı şart koşulmadığı ve değişimin para veren kişiye bir kazanç ve yarar sağlamadığı takdirde caizdir. Borç vermek şüphesiz Müslümanlar arasında yapılan gönüllülük esasına bağlı bir yardımlaşmadır. Borç için bir yarar sağlanması şart koşulursa haram olur. Aksi takdirde Kur'an ve Sünnette ve icma ile haram olan faiz sayılacaktır.

Şeyh İbn Useymin Rahimehullah'a şöyle soruldu:

Kahire'de ikamet eden bir akrabam benden 2500 Cüneyh borç istedi. Ona 2000 dolar gönderdim. Doları sattığında 2490 cüneyh aldı. Şu an borcunu ödemek istiyor ancak ödeme zaman ve yöntemiyle ilgili bir anlaşma yapmadık.

Sorum şudur: Ondan 2490 cüneyh mi alayım? Bu da 1800 dolara tekabül eder. Bu durumda verdiğimden daha az almış olacağım. Yoksa 2000 dolar mı alayım? Bu durumda gidip dolar almak istediğinde 300 cüneyh fazla vermiş olacak.

Cevap: Vacip olan sana dolar olarak iade etmesidir. Ancak ikiniz cüneyh olarak ödenmesinde anlaşırsanız sakıncası yoktur.

İbn Ömer (r.a.)'dan şöyle rivayet edilmiştir:

Deve satardım; bazen Dinar karşılığında satar Dirhem alır, bazen de Dirhem karşılığı satar, Dinar alırdım. (Sattığımda) bunun (Dirhemin) yerine şunu (Dinarı) alır ve (aldığımda da) bunun yerine

şunu verirdim. Rasûlullah (s.a.v.)'a gidip bunu sorduğumda Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

"Aranızda (ödenmemiş) bir şey kalmayıp ve birbirinizden ayrılmadıkça o günün rayici ile (birinin yerine ötekini) almanda mahzur yoktur.

Böylece ikiniz dolar yerine cüneyh verilmesine anlaşırsanız sakıncası yoktur. Ancak para ödeneceği günde kura göre alıp daha fazlasını talep etmemen şartı koşulur. Örnek: 2000 dolar verdiniz ve şu an bu para 2800 cüneyh eder, ondan 3000 cüneyh almanız caiz değil sadece 2800 cüneyh alabilirsiniz. Ayrıca isterseniz 2000 doları alırsınız. Önemli olan borcu alırken yarar ve kazanç sağlamayın. Zira bu olduğunda zimmetinizde olmayan bir şeyden dolayı kazanç sağlamış olursunuz. Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem bunu yasaklamıştır. Şayet daha az alıp geri kalanı affeder ve karşı tarafı ibra ederseniz bunda da sakınca yoktur. (Fetava İslamiye 2/414)

Daha fazla bilgi için (23388) nolu soruların cevaplarına bakınız.

En iyisini Allah bilir.